

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2016-52-26K
Rīgā

2017. gada 7. februārī Nr.6-2/6

Kultūras ministrijai
Kr. Valdemāra ielā 11a, Rīgā, LV-1364

Izglītības un zinātnes ministrijai
Vaļņu ielā 2, Rīgā, LV-1050

Par stipendiju apmēru

Latvijas Republikas tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu Nr. 2016-52-26K, kas tika ierosināta pēc iesnieguma par stipendiju apmēru profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības iestādēs.

[1] Iesniegumā norādīts, ka stipendiju apmērs izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, ir ļoti atšķirīgs. Piemēram, Jāņa Rozentāla mākslas skolā stipendijas apmērs ir 10-50 *euro* mēnesī, Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā – 10-51 *euro* mēnesī, Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikumā – 10-140 *euro* mēnesī, Rīgas mākslas un mēdiju tehnikumā – 10-150 *euro* mēnesī.

Iesniedzēja uzskata, ka bērni, kas saņem lielākas stipendijas, var atļauties vairāk ieguldīt savā izglītībā, un atšķirīgs stipendijas apmērs ir diskriminējošs, jo minēto izglītības iestāžu izglītojamie vienlīdzīgi iegūst vidējo un profesionālo izglītību.

[2] Iesnieguma izskatīšanas laikā Izglītības un zinātnes ministrijai un Kultūras ministrijai (turpmāk - ministrijas) tika lūgts sniegt papildu informāciju par iesniegumā minētajiem apstākļiem, tostarp, kādēļ izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, ir atšķirīgs stipendiju apmērs.

2016. gada 1. decembra Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulē Nr. 01-17e/4804, kas tika sagatavota sadarbībā ar Kultūras ministriju, ir norādīts, ka, lai veicinātu profesionālās izglītības pieejamību un pievilcību, kā arī motivāciju

mācīties un vēlmi iesaistīties izglītības iestādes sabiedriskajā dzīvē, Izglītības un zinātnes ministrijas 2015. gada budžetā tika apstiprināta jaunā politikas iniciatīva – stipendiju fonda palielinājums (2015. gada budžetā - 2 500 000 *euro*, 2016. gada un turpmāk ik gadu – 7 500 000 *euro*). Savukārt Kultūras ministrija 2016. gadā iesniedza jaunās politikas iniciatīvas 2017. un turpmākajiem gadiem, kurā pieprasīja papildu finansējumu 516 170 *euro* apmērā ik gadu stipendiju paaugstināšanai. Taču minētais pieprasījums netika atbalstīts Ministru kabinetā. Turklāt Kultūras ministrija norādīja, ka stipendiju paaugstināšana tiks iekļauta Kultūras ministrijas prioritāšu sarakstā, sagatavojot politikas iniciatīvu pieprasījumu 2018. un turpmākajiem gadiem.

Tātad no iepriekš minētā izriet, ka šāda nevienlīdzība ir saistīta ar dažādu finansējuma apmēru, ko ministrijas saņem stipendijām. Tādēļ Ministru kabinetam tika lūgts sniegt informāciju par to, kādēļ netika atbalstīta Kultūras ministrijas iniciatīva stipendiju paaugstināšanai.

2017. gada 18. janvāra Ministru kabineta vēstulē Nr. 8/TA-2824/383 ir norādīts, ka Ministru kabineta 2016. gada 31. maija sēdē tika nolemts Finanšu ministrijai un Pārresoru koordinācijas centram vērtēt līdz piecām augstākajām prioritātēm no ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtā jauno politikas iniciatīvu un citu prioritāro pasākumu saraksta.

Kultūras ministrija ar 2016. gada 1. jūnija vēstuli Nr.4.4-10/1319 un 2016. gada 16. jūnija vēstuli Nr. 4.4.-10/1437 iesniedza Finanšu ministrijā jaunās politikas iniciatīvas 2017.-2019. gadam, tajā skaitā kā sesto prioritāti sarakstā iekļaujot jauno politikas iniciatīvu 22_06_P “Stipendijas līdz IZM līmenim”, paredzot papildu finansējumu 2017. – 2019. gadam 516 170 *euro* apmērā ik gadu. Turklāt tika organizēta diskusija par atbalstāmajām neatliekamajām jaunajām politikas iniciatīvām.

Ņemot vērā ierobežotos resursus jaunu politikas iniciatīvu finansēšanai, Kultūras ministrija 2016. gada 11. augustā elektroniski iesūtīja Finanšu ministrijā Kultūras ministrijas neatliekamās izdevumus 2017.-2019. gadam, neiekļaujot finansējuma pieprasījumu stipendiju palielinājumam, līdz ar to turpmāk jautājums par nepieciešamo finansējumu stipendijām Ministru kabinetā netika skatīts. Attiecīgi arī iepriekš minētais papildu finansējums Kultūras ministrijas jaunajai politikas iniciatīvai netika atbalstīts.

[3] Saskaņā ar Izglītības likuma 28. pantu izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, darbinieku izraudzīšanā, finanšu, saimnieciskajā un citā darbībā saskaņā ar šo likumu, citiem likumiem un normatīvajiem aktiem un izglītības iestādes nolikumu vai satversmi. Savukārt šā likuma 29. pants noteic, ka izglītības iestādes dibinātājs nodrošina izglītības iestādes nepārtrauktai darbībai nepieciešamos finanšu un materiālos līdzekļus, ievērojot Ministru kabineta noteikumus par izglītības iestāžu finansiālo un materiālo nodrošinājumu.

2004. gada 24. augusta Ministru kabineta noteikumu Nr. 740 “Noteikumi par stipendijām” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 740) 1.2. punkts noteic, ka noteikumi nosaka stipendiju minimālo apmēru un kārtību, kādā stipendijas saņem profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības

programmās izglītojamie, kuri uzņemti atbilstoši valsts finansēto vietu skaitam. Šo noteikumu 27. punkts paredz, ka profesionālās izglītības iestādes apstiprina stipendiju piešķiršanas nolikumu un izveido stipendiju piešķiršanas komisiju. Savukārt šo noteikumu 2. punkts noteic, ka 1.2. apakšpunktā minētais izglītojamais stipendiju saņem no izglītības iestādes stipendiju fonda, kuru izveido no valsts budžeta līdzekļiem - no dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem.

Tātad Ministru kabinets, pieņemot MK noteikumus Nr. 740, ir noteicis kārtību, kādā izglītojamie saņem stipendiju profesionālās izglītības iestādēs, un tās apmēra regulējumu. MK noteikumos Nr. 740 ir noteiktas minimālās prasības tās piemērotājam attiecībā uz stipendijas apmēru. Turklāt profesionālās izglītības iestādes un ministrijas, kuru padotībā ir šīs iestādes, atbilstoši savas darbības jomai un iespējām var izvērtēt iespēju un noteikt kārtību, kādā izglītojamie saņems paaugstināto stipendiju.

[3.1] Lai izvērtētu, vai iesniegumā minētais atšķirīgais stipendijas apmērs ir diskriminējošs attiecībā uz tiem izglītojamiem, kas iegūst izglītību Kultūras ministrijas padotībā esošajā profesionālajā izglītības iestādē, ir jāizvērtē, vai izglītojamie atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar tiem izglītojamiem, kas iegūst izglītību Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošajā profesionālās izglītības iestādē.

Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats¹.

Jāna Rozentāla mākslas skola, Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola, Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums un Rīgas mākslas un mēdiņu tehnikums ir valsts dibinātas izglītības iestādes, kas atrodas dažādu ministriju padotībā. Šīs izglītības iestādes īsteno profesionālās izglītības programmas, kas tiek izveidotas, ievērojot 2000. gada 27. jūnija Ministru kabineta noteikumus Nr.211 "Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu", un licencētas, ievērojot 2009. gada 14. jūlija Ministru kabineta noteikumus Nr.775 "Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība". Šajās izglītības iestādēs ir iekšējie normatīvie akti par stipendiju piešķiršanas kārtību, kuri tiek izveidoti un izdoti saskaņā ar MK noteikumu Nr. 740 nosacījumiem. Tas nozīmē, ka minētie Ministru kabineta noteikumi vienlīdzīgi regulē noteiktus izglītības iestādes darbības aspektus.

Ņemot vērā minēto, secinu, ka izglītojamie, kas iegūst izglītību Kultūras ministrijas padotībā esošajā profesionālajā izglītības iestādē, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar tiem izglītojamiem, kas iegūst izglītību Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošajā profesionālās izglītības iestādē, jo izglītojamie valsts dibinātās izglītības iestādēs vienlīdzīgi apgūst profesionālās izglītības programmas pēc valsts apstiprinātiem standartiem, kā arī ārējos normatīvajos aktos tiem ir paredzētas vienlīdzīgas iespējas saņemt stipendiju, tostarp maksimālā apmērā. Turklāt secinu, ka spēkā esošajā normatīvajā regulējumā nepastāv objektīvs un saprātīgs pamats atšķirīgajai attieksmei pret

¹ Sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu.

izglītojamajiem, kas apgūst profesionālās izglītības programmas valsts dibinātās izglītības iestādēs.

[3.2] Konkrētajā gadījumā iesniegumā minētas izglītības iestādes ir ievērojušas MK noteikumos Nr. 740 noteiktās prasības attiecībā uz stipendiju piešķiršanas kārtību un to minimālo apmēru. Taču Kultūras ministrijas padotībā esošās profesionālās izglītības iestādes nenodrošina izglītojamiem iespēju saņemt maksimāli pieļaujamo (150 *euro*) paaugstinātas stipendijas apmēru ierobežoto finanšu resursu dēļ.

2017. gada 18. janvāra Ministru kabineta vēstulē Nr. 8/TA-2824/383 ir pareizi norādīts, ka MK noteikumos Nr. 740 ir noteikts profesionālās izglītības iestādes stipendiju fonda izveides princips un izglītojamā minimālās ikmēneša stipendijas apmērs, bet netiek detalizēti regulēts jautājums par vienotu pieeju paaugstinātas stipendijas notikšanā visā profesionālās izglītības iestāžu segmentā dažādu dibinātāju izglītības iestādēs. Turklāt ir norādīts, ka ministrijas, kuru padotībā ir profesionālās vidējās izglītības iestādes, var lemt par tām piešķirtā finansējuma sadalījumu pa apakšnozarēm deleģēto valsts funkciju nodrošināšanai, tajā skaitā pieejamo līdzekļu ietvaros lemt par piešķirtā finansējuma novirzīšanu stipendijām atbilstoši MK noteikumu Nr. 740 noteiktajai kārtībai.

Tādējādi ir radusies situācija, ka ne visās valsts dibinātās izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās izglītības programmas, izglītojamiem ir paredzēta iespēja saņemt stipendiju maksimāli pieļaujamā apmērā, kaut arī MK noteikumos Nr. 740 šādu iespēju paredz.

Ņemot vērā minēto, Kultūras ministrija tiek aicināta rast iespēju nodrošināt paaugstināto stipendiju maksimālā apmērā savā padotībā esošo profesionālo izglītības iestāžu izglītojamiem, lemjot par piešķirtā finansējuma sadalījumu pa apakšnozarēm. Turklāt tiesībsargs atzinīgi novērtē Kultūras ministrijas plānoto ieceri stipendiju paaugstināšanu iekļaut savu prioritāšu sarakstā, sagatavojot politikas iniciatīvu pieprasījumu 2018. un turpmākajiem gadiem. Tādējādi tiks veicināta vienlīdzība paaugstināta apmēra stipendijas pieejamībā ikvienam izglītojamajam, kas iegūst izglītību profesionālās izglītības iestādēs.

Savukārt Izglītības un zinātnes ministrija tiek aicināta līdz 2017. gada 3. aprīlim sniegt priekšlikumus MK noteikumu Nr. 740 pilnveidei, nosakot vienotu pieeju paaugstinātas stipendijas noteikšanā izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās izglītības programmas.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo daļu ar šo atzinumu pārbaudes lietas izskatīšana ir pabeigta, konstatējot vienlīdzības principa pārkāpumu attiecībā uz stipendijas piešķiršanas kārtību izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās izglītības programmas.

Tiesībsargs

J. Jansons